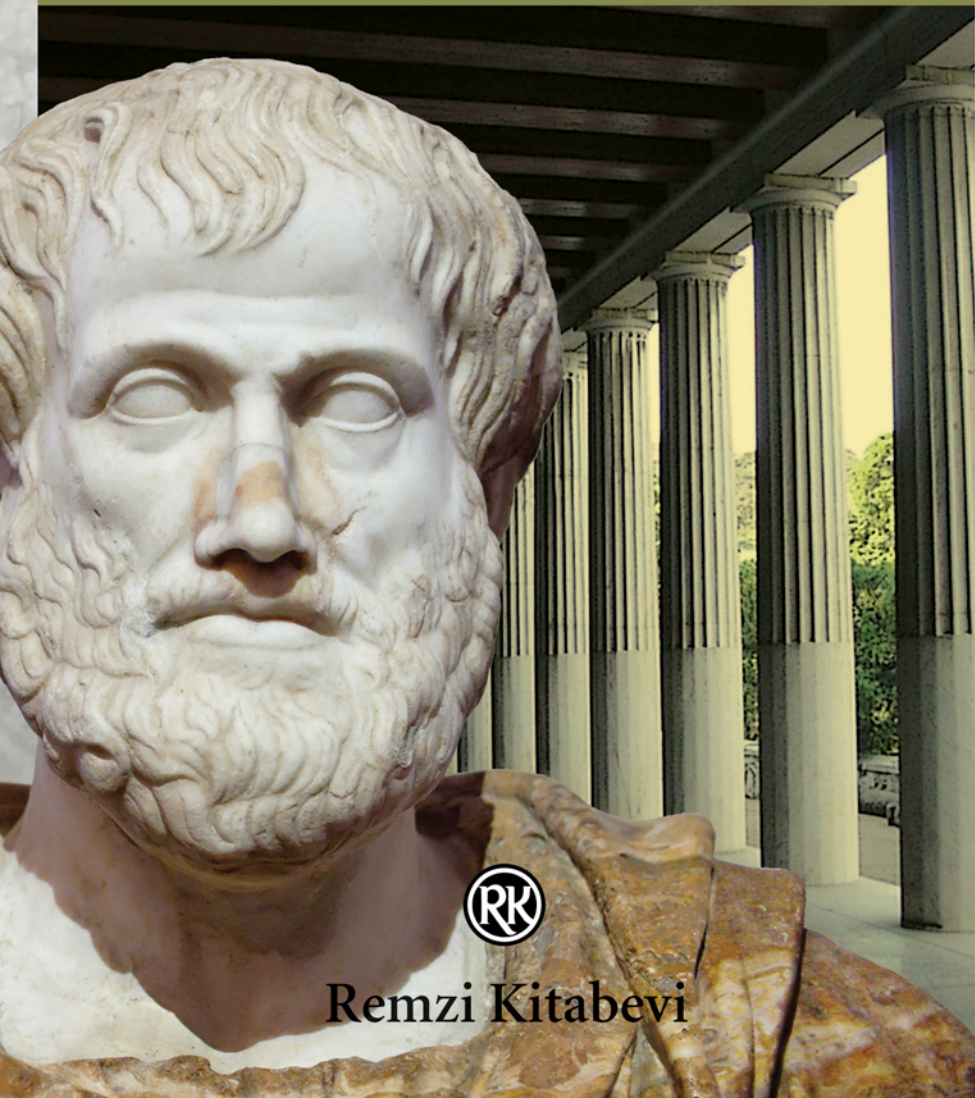

ARISTOTELES POLİTİKA

Remzi Kitabevi

Çevirmenin Notu

Politika'yı İngilizce çevirilerinin en yenisinden Türkçeye aktardım. Prof. T. A. Sinclair'in yaptığı bu çevirinin birtakım biçimsel özellikleri vardır. Aristoteles'in metninin aralarına (bu basımda italik harflerle verilen) izlemeyi ve anlamayı kolaylaştırıcı notlar konulmuştur. Aristoteles çağdaş bir yazar olsaydı herhalde böyle yapardı diye de, bazı cümleler dipnotlarına indirilerek esas metnin sürekliliği sağlanmıştır. İçerik bakımından ise, Prof. Sinclair klasik çevirmenlerden ayrılarak, Aristoteles'in kullandığı kimi kavramları, bugünün harcıâlem kavramlarıyla eşleştirmiştir.

Politika, Aristoteles'in yayımlamak için değil, öğretim amacıyla yazdığı yapıtlardandır. Onun için, kitap denilen anabölümlerinin sırası bile, bilginler arasında tartışma konusudur. Ders notlarının uylaşımsal dizilişinde, (İlk İlkeler Bilimi) *Metaphysika*'nın *Physika*'dan sonra geldiği için bu adla anılan ayrı bir yapıt sayılması gibi, *Politika* da– *Ethika Nikomacheia*'nın bir devamıdır. Bu nedenledir ki, o yapıtın son sözleri, bu yapıtın girişi olarak sunulmaktadır.

ARİSTOTELES

POLİTİKA

Çeviren
Mete Tunçay

13. Basım

Remzi Kitabevi

POLİTİKA / Aristoteles

Özgün adı: *Politics*

Her hakkı saklıdır.

Bu yapının aynen ya da özet olarak
hiçbir bölümü, telif hakkı sahibinin
yazılı izni alınmadan kullanılamaz.

Kapak: Emrah Apaydın

ISBN 978-975-14-1596-7

BİRİNCİ BASIM: 1975

ON ÜÇÜNCÜ BASIM: Şubat 2014

Remzi Kitabevi A.Ş., Akmerkez E3-14, 34337 Etiler-İstanbul

Sertifika no: 10705

Tel (212) 282 2080 Faks (212) 282 2090

www.remzi.com.tr post@remzi.com.tr

Baskı ve cilt: Remzi Kitabevi A.Ş. basım tesisleri

100. Yıl Matbaacılar Sitesi, 196, Bağcılar-İstanbul

Sertifika no: 10648

İÇİNDEKİLER

Politikaya Giriş	6
Kitap I.	7
Kitap II.	37
Kitap III.	83
Kitap IV.	131
Kitap V.	171
Kitap VI.	217
Kitap VII.	239
Kitap VIII.	285

Politika'ya Giriş
(*Nikomakhos'a Ahlak'ın Sonu*)

Bizden öncekiler yasa-yapma sürecini incelemeden bıraktıkları için, belki bunu bizim araştırmamız iyi olur. Gerçekten, felsefenin İnsan'ı kendine konu alan bölümünü tamamlamak yönünden, bütün *politeia* ya da anayasa sorununu ele almalıyız. Bizden öncekiler bunun hakkında birtakım iyi ya da oldukça iyi şeyler söylemiş olduklarına göre, ilkin bunları gözden geçirip değerlendirelim. Sonra, benim Anayasalar Toplamama bakarak, ne gibi etkilerin devletleri ve ayrı ayrı anayasaları işler durumda tuttuğunu, ayrıca bazı devletlerin iyi yönetilmelerinin, bazılarının ise böyle olmamalarının nedenlerini görmemiz gerekir. Bu konular incelendikten sonra, "En iyi anayasa türü hangisidir, her birinin düzeni ve yapısı nedir, her biri hangi yasa ve ahlak kurallarına dayanır?" gibi soruları daha kapsayıcı bir gözle görebileceğiz, sanıyorum. Onun için, tartışmamıza başlayalım.

KİTAP I

Kendi gözlemlerimiz, bize, her devletin iyi bir amaçla kurulmuş bir topluluk olduğunu söyler. “İyi” diyorum, çünkü gerçekten, bütün insanlar eylemlerinde iyi saydıkları şeyi elde etmeye çalışırlar. Öyleyse, bütün topluluklar şu ya da bu iyi şeyi amaçladıklarına göre, toplulukların en üstünü ve hepsini kapsayanı da en yüksek iyi’yi amaç edinecektir. Bu, bizim Devlet dediğimiz topluluktur ve o topluluk türüne de siyasal diyoruz. Devlet adamıyla devlet, kralla uyrukları, aile reisiyle ev halkı, efendiyle köleleri arasındaki ilişkilerin hep aynı olduğunu sanmak yanlıştır. Aralarında yalnızca büyüklük değil, nitelik farkı da vardır. Büyüklük araç değildir; bir adamla birkaç kişi arasında efendi-köle ilişkisi, daha çoğu arasında aile ilişkisi, bundan daha çoğu arasında da bir krallık ya da siyasal topluluk ilişkisi olduğunu söyleyemeyiz – sanki büyük bir aileyle küçük bir şehir arasında hiçbir ayrılık yokmuş gibi. Oysa, krallıkla siyasal bir topluluk ya da bir yurttaşlar topluluğu arasında bile bir nitelik farkı vardır; bir kimsenin ötekilerin üstünde yönetme gücü varsa, bu krallıktır da, ilgili bilimin ilkelerine göre, yurttaşlar sırayla hem yönetir hem yönetilirse bu siyasal topluluk olur, demek doğru değildir. Sorunu, her zamanki ilkemizle, yani çözümleme yöntemi (analitik metot) uyarınca incelersek, bu açık ortaya çıkacaktır. Öteki bilim dallarında bileşik şeyleri artık bölünemeyecekleri kadar küçük parçalara ayırıyorduk; devleti ve devletin kurucu öğelerini de aynı biçimde inceleyelim; bunların birbirinden nasıl ayrıldıklarını ve söz konusu parçalar hakkında geçerli ilkeler çıkarıp çıkaramayacağımızı o zaman daha iyi göreceğiz.

Aristoteles’in Platon’a saldırdığını bilmezsek, bu birinci bölümden pek bir şey anlayamayız; yukarıda değinilen yanlışlar, Platon’un Devlet Adamı (Politikos) adlı yapıtındadır: 258 c vd.

Aristoteles, şimdi de devletin gelişmesini bir biyolog olarak ele alıyor.

2

Sanıyorum ki, öteki konularda olduğu gibi bunda da şeylerin başından doğal gelişimine bakarsak, sorunu en iyi biçimde görmüş olacağız. İlkın, öteki eşi olmadan etkinlikten yoksun kalacak şeyler çift çift birleştirilmelidir. Örneğin, üreme için erkekle dişinin birliğı zorunludur, çünkü öteki olmadan biri etkisiz kalır. Bu, düşünölerek yapılmış bir seçme değildir; doğanın hayvanlara da bitkilere de verdiği, kendi benzerlerini çoğaltma isteğinden ileri gelmektedir. Yönetenle yönetilenin birleşmesi de, tıpkı bunun kadar gereklidir; bunların bir araya gelmelerinden amaç, ortak güvenliklerinin korunmasıdır. Çünkü gereken şeyleri zekâsıyla önceden görebilen bir kimse, doğaca yönetici ve efendidir, oysa beden gücüyle bunları yapabilen bir kimse doğaca köledir, yönetilenlerden biridir. Bundan ötürü, efendiyle köleyi birleştiren ortak bir çıkar vardır.

Erkeğin kadından üstün bir zekâsı olduğu kendiliğinden belli sayılmaktadır, fakat bu böyledir diye köle ile kadın özdeşleştirilemezler.

Doğa, kadınla köle arasında bir ayırım gözetmiştir. Kadın, ayrı ayrı işlere bakar ve cömertlikle başka başka araçlar sağlar – her işe yaran Delphoi bıçağı gibi değildir; bir araç, birçok işleri görmesi için değil de, yalnız bir tek işi görmesi için yapılmış olunca, en iyi işler. Kadınla kölenin ayrı ayrı işlevlerinde de durum böyledir. Bazı Yunanlı olmayan (barbar) topluluklar bunu açıklayamazlar, kadınla köleyi birbirinden ayırmazlar. Çünkü topluluklarında doğaca yönetecek ya da buyruk verecek bir bölüm yoktur; onların toplumu erkek ve kadın kölelerden oluşmaktadır. İşte bundan dolayıdır ki, ozanlar barbarla köleyi özdeş sayarak, “Hellenlerin barbarları yönetmesi uygundur” demişlerdir.

Böylelikle, Aristoteles ırkların ve kişilerin doğadan üstünlüklerine ve aşağılıklarına inanmaktadır.

İlk aile, erkeklerin bu ikisiyle, yani kadınlar ve kölelerle birleştirilmesinden meydana gelmişti; ozan Hesiodos, “İlkin bir ev ve bir kadın edin ve bir öküz, sabana koşmak için” derken haklıdır. (Öküz, yoksul adamın kölesidir). Doğa yasası uyarınca kurulan ve günbegün sürüp giden bu birlik, ailedir; üyelerine Kharondas: “Ekmek ortakları,” Giritli Epimenides de: “Ahırdaşlar” demiştir. Bundan sonraki aşama, köydür: Günlük gereksinmelerin ötesinde bir amacın karşılanması için birçok evler birleşince köy meydana gelir. Bu ilk birlik, genel olarak, oğulların ve torunların evlerinin eklenmesiyle, doğal bir süreç sonucunda oluşur. Böyle bir köyün üyelerine, kimileri “bir sütten emzirilenler” (*homogalaktes*) derler. Bu yoldan kurulmuş olunca, yönetimi de ister istemez krallık oluyordu; günümüzdeki bazı uluslar gibi, şehir-devletleri de başlangıçta krallıkla yönetilmekteydi. Her evin en yaşlı üyesi, âdeta bir kral gibi yönetiyor; bütün evler topluluğu da, aralarındaki kan ilişkilerinden ötürü aynı biçimde yönetiliyordu. Homeros bu ataerkil yönetimi, “Her adamın çocukları ve kadınları üstünde yasa koymak yetkisi vardır” diye anlatır. Homeros bu sözleriyle köylerdeki topluluklara değil, dağınık ailelere değinmektedir, çünkü eski zamanlarda dağınık yerleşmeler gerekti. İnsanlar başlangıçta kendileri kralların yönetimi altında yaşadıkları için –hâlâ birçokları öyle ya– tanrıların da bir kralları olduğunu söylerlerdi. İnsanlar, tanrıları insan biçiminde tasarladıkları gibi, onların yaşayışlarının da kendi yaşayışlarına benzediğini sanırlar.

Son birlik, çeşitli köylerden oluşan şehir ya da devlettir (*polis*). Bununla, hemen her bakımdan süreç tamamlanmıştır; kendi kendine yeterliğe erişilmiş ve böylelikle, yaşamın kendisini sağlamak için başlamışken, şimdi iyi yaşamı sağlayabilecek bir duruma gelmiştir. Bundan dolayı, içinden çıktığı daha eski topluluklar nasıl doğalsa, şehir-devleti de öylece yetkinlikle doğal bir topluluk biçimidir. Bu birlik, ötekilerin amacıdır ve bunun doğasının kendisi bir amaçtır; çünkü, biz herhangi bir şeyin yetkinleşme sürecinin tamamlanmış ürününe o şeyin doğası deriz – insan, ev, aile, her şey o olmayı (kendi doğasına erişmeyi) amaçlar. Bundan başka, amaç ve son (sonul neden) ancak en iyi olandır; kendi kendine yeterli ise, hem amaç hem yetkinliktir.

Görüyoruz ki, Aristoteles için, herhangi bir şeyin “doğa”sı, onun ilk değil son durumudur. Bu sona yönelen büyüme sürecine de, “Doğa” denmektedir.

Bundan, devletin doğada varolan şeyler sınıfına girdiği ve insanın doğadan siyasal bir hayvan olduğu sonucu çıkar. Düpedüz bahtsızlığından değil de doğası gereği, şehri, devleti olmayan bir kimse ya fazla iyidir ya fazla kötü, ya insanlığın altındadır ya üstünde – insanlığın altında olmaya bir örnek, Homeros’un “saygısızlık eder, soyuna, düzene, ocağına” diye kınadığı savaş düşkünü kişidir; böyle bir kimse doğası gereği savaşa düşkün olur, tek başına kalmış bir dama taşı gibi hiçbir işbirliğine girmez. Fakat önümüzdeki, yalnızca bir işbirliği yapıp yapmama sorunu değildir; çünkü besbelli ki, insan arının ya da topluluk içinde (sürü halinde) yaşayan başka herhangi bir hayvanın olmadığı anlamda bir siyasal hayvandır. Çoğu kez dediğimiz gibi, doğa hiçbir şeyi boşuna yapmaz; insanı siyasal bir hayvan yapmak amacıyla da, bütün hayvanlar arasında yalnız ona dili, anlamlı konuşma yetisini vermiştir. Konuşmak ses çıkarmaktan oldukça ayrı bir şeydir; ses çıkarma yetisi öteki hayvanlarda da vardır, bununla duydukları acı ya da hazzı anlatırlar; çünkü gerçekten bazı hayvanların doğal güçleri, onların hem haz ve acı duymalarına, hem de bu duygularını birbirlerine aktarmalarına elverişlidir. Oysa dil, yararlı ve zararlı olanı, doğru ve yanlış bildirmeye yarar. Çünkü insanla öteki hayvanlar arasındaki gerçek ayrılık, yalnız insanların iyi ile kötü’yü, doğru ile yanlış’ı, haklı ile haksız’ı sezebilmeleridir. İşte bir aile ya da şehri meydana getiren şey de, bu konularda ortak bir görüşü paylaşmaktır.

Aristoteles, besbelli bize olgusal bir tarih anlatmıyor, mantıksal bir yapı kuruyor. Bu aşığıda daha da çok açığı çıkacaktır.

Üstelik, şehir ya da devletin, aileden de, aramızdaki herhangi bir bireyden de önceliği vardır. Çünkü bütün, parçadan önce gelmelidir. El ya da ayağı tüm bedenden ayırın, artık el ya da ayak olmaz (ancak, nasıl taştan yontulmuş bir el ya da ayaktan söz edebiliyorsak, öylece adı kalır geriye). Böyle bir eylem sonucunda, onu o yapan güç ve iş-

levi yitirmiş olacağı için, ortadan kalkacaktır. Dolayısıyla, bunlar hakkında aynı sözcükleri kullanabiliriz, ama aynı şeylerin sözünü ediyoruz, diyemeyiz. Öyleyse, devletin hem doğal hem de bireyden önce olduğu apaçıktır. Çünkü, bir birey nasıl bir parçası ayrıldığı zaman tümüyle kendine yeterli olmazsa, o da tıpkı öteki parçaları gibi bütün'le aynı ilişki içindedir. Devlet dediğimiz birliğe katılma yeteneği bulunmayan herhangi bir varlık, örneğin sessiz bir hayvan ya da [eşit ağırlıkta olmak üzere tam karşıtı] yetkinlikle kendi kendine yeten ve devlete hiçbir gereksinmesi olmayan bir varlık (örneğin, bir tanrı) – bunlar, devletin birer parçası değildir. Öyleyse, tüm insanlar arasında onları bu ortaklığa sürükleyen doğal bir içgüdü vardır ve bir devleti kuran ilk adam, çok büyük yararlar sağladığı için övülmeye değer. İnsan nasıl tam gelişme durumuna ulaştığı zaman hayvanların en iyisiyse, yasa ve kurallardan ayrılınca da en kötüsü olur. Başedilmesi en güç kötülük, silahlı olanıdır; insan her ne kadar silahlarını elinde tutarken anlayış ve erdeme yatkın olabilirse de, bunlara karşıt amaçlarla silahlarını kullanması çok kolaydır. Bu yüzden, erdemsiz insan varlıkların en vahşisi, en adalet bilmeyenidir, cinsel tutkunlukları ve oburluğu bakımından da en kötüsüdür. Oysa, adalet devletin orta direğidir; çünkü siyasal topluluğun temeli hak'tır ve hak neyin adaletli olduğuna karar vermenin ayracıdır.

Aristoteles bundan sonra, Kitap I'in geri kalanında oikonomia'yı inceleyecektir. Eski Yunancada oikos “ev”, oikonomia da “ev yönetimi” anlamına gelir; fakat Aristoteles yalnızca aile ekonomisini değil, daha geniş anlamda ekonomiyi de düşünmektedir, evin olduğu gibi devletin yönetimini de.

3

Şehri meydana getiren parçaların neler olduğunu açıklamıştım, aile bunlardan biri olduğu için, aile ekonomisinden başlamak gerekir. Bu konu, tam bir ailenin parçalarına, yani özgür kişilerle kölelere karşılık olacak biçimde alt bölümlere ayrılabilir; çözümleme yöntemimiz bir

şeyi en küçük parçalarına ayırınca hepsini incelememizi öngörmektedir. Bir ailenin en küçük parçalarına bölünmesi, üç çift ortaya çıkarır – efendi ile köle, koca ile karı, baba ile çocuklar. Öyleyse, bu üç ilişkiden her birinin ne olduğunu ve nasıl olması gerektiğini kendimize sormalıyız. Bunların ilkinin anlatmak için “despotluk” sözü kullanılır; öteki ikisine daha kesin adları olmadığı için “kocalık” ve “babalık” diyebiliriz. Bu üçünü kabul edelim; fakat dördüncü bir ögenin daha olduğunu görüyoruz – bu o kadar önemlidir ki, bazıları onun (ev yönetiminin) tümünü kapladığını öne sürerler. “Para işleri” denilen şeyden söz ediyorum.

Evlilik (kocalık) ve babalık ilişkilerinin üstünde pek az durulacaktır (aşağıda, Bölüm 12’de). Aristoteles bu kitapta daha çok öbür iki ilişkiyi inceler; bunlar, gerek aile gerekse şehir üstüne kurduğu ekonomi kuramı için zorunludur. Aynı zamanda birbirleriyle de bağıntıları vardır; çünkü yurttaşlar için yüksek bir yaşam düzeyinin sağlanması, bunların her ikisine birden dayanır. Kimilerinin gerçekten özgür olabilmesi için ötekilerin köle olmaları gerekir. Uygar bir halkın kendi kültür kalıtımını sürdürebilmesi için, öteki ırkları sömürmesi ve onları tüm insan haklarından yoksun bırakması gerekir. Aristoteles bundan başka bir çıkar yol göremiyordu.

Bu yolla hangi temel hizmetlerin yapıldığını anlamak için önce efendi ile köleyi tartışalım. Çoğu kez yapılan varsayımlardan başlamak yerine, bu konuyu kavramanın daha iyi bir yolunu bulabiliriz, sanıyorum. Örneğin, bazı kimselere göre, efendilik etmek belli bir çeşit bilgiyi gerektirir ve bu bilgi, bir evi yönetmek ya da bir devlet adamı yahut bir kral olmak için gerekenin aynıdır – başta da değindiğim yanlış görüş! Başkaları ise, efendinin köleyi yönetmesinin doğaya aykırı düştüğünü, bu ayrımın yalnızca uyuşmaktan ileri geldiğini, çünkü (efendi ile köle arasında) doğadan bir ayrılık bulunmadığını, bu yönetim türünün zora dayandığını ve onun için de haksız bir şey olduğunu söylerler.

Mal (mülkiyet konusu) ve araç olarak köle.

4

Mülk ailenin, mülk edinme de aile ekonomisinin bir parçasıdır; çünkü belli bir düzeyde servet olmadan ne yaşamın kendisi ne de iyi yaşam olabilir. Öte yandan herhangi belirli bir sanat açısından uygun araçların varolması o işi yapmak için zorunludur. Araçlar cansız olabilecekleri gibi canlı da olabilir; bir gemi kaptanı cansız bir dümen kullanır, ama gözcüsü canlı bir adamdır; çünkü bir sanatta çalışan işçi, o sanat açısından, işin araçlarından biridir. Bunun gibi, mülkiyet konusu olan herhangi bir şey, bir kimsenin yaşamasını olanaklı kılan bir araç sayılabilir, o kimsenin mülkiyeti (malvarlığı) ise, köleleri de içinde olmak üzere, bu gibi araçların bir toplamıdır; köle ise, başka herhangi bir uşak gibi canlı bir yaratık olduğu için, birçok araçlar değerinde bir araçtır. Çünkü, her aracımız, Daidalos'un yaptığı heykeller ya da ozanın "kendiliklerinden tanrıların toplantısına girerler" dediği Hephaistos'un tekerlekli sehpaları gibi, biz söyleyince ya da gerektiğini kendisi görerek işlerini yerine getirebilseydi – diyelim, dokuma tezgâhının mekiği kendiliğinden gidip gelse, lirin mızrabı kendiliğinden çalsaydı, o zaman ne yapımcıların işçiye gereksinmesi olurdu, ne de efendilerin köleye.

Olağan anlamıyla araçlar, üretim araçlarıdır; oysa mülkiyet kendi başına yararlıdır. Demek istiyorum ki, örneğin bir mekik kendi kullanımından başka bir şey üretir ama bir yatak ya da bir elbise böyle değildir. Üstelik üretim ve eylem ayrı nitelikte oldukları ve her ikisi de araç kullanılmasını gerektirdikleri için, araçları arasındaki ayrılık da aynı nitelikte olmalıdır; araçlar üretime uygundur, mülkiyet eyleme. Yaşam ise üretim değil, eylemdir; onun içindir ki, mülkiyet konusu olarak köle, eyleme yarayan şeylerden biridir. Bazen, mülkiyet konusu olan bir şeye parça denir; çünkü parça yalnızca bir şeyin parçası değildir, bütünüyle ona bağlıdır, mülkiyet konusu olan bir şey de böyledir. Dolayısıyla, bir köle yalnızca efendisinin kölesi değildir, fakat bütünüyle efendisinin mülkiyeti altındadır da; oysa efendi, kölesinin efendisidir, fakat ona bağlı değildir. Bu gözlemler, kölenin doğasını ve işlevlerini ortaya koymuş olmalı. Doğadan kendi kendisi-

nin olmayan, bir başkasına bağlı olan bir kimse, doğadan köledir; bir kimse bir mülkiyet konusu olursa, yani ayrı bir varlığı olan ve yaşama amaçlarına yararlı bulunan bir araç olursa, (o zaman) bir başkasının malı olur.

5

Fakat, acaba doğadan bu tanıma uyan bir kimse var mıdır, bir kimse-
nin bir başkasına köle olması iyi ve haklı bir şey midir, her türlü köleliği doğaya aykırı saymalı mıyız? – Şimdi incelememiz gereken sorular bunlar.

Bu sorulara karşılık vermekte, ne kuramsal tartışmalar ne de deneysel gözlemler bir güçlük çıkarıyor. Birinin buyruk vermesi, bir başkasının ise söz dinlemesi olgusuna ilkece karşı konamaz; bu hem zorunlu hem de faydalıdır. Gerçekten, bazı şeyler daha doğdukları anda böyle ayrılmışlardır: Bazıları yönetecekler, bazıları da yönetileceklerdir. Bu yöneten-yönetilen ilişkisinin birçok çeşitleri vardır^(*) ve bu ilişkilere her yerde rastlanır. Sürekli ya da kesintili öğelerden oluşan ve sonuçta ortak bir birliği olan her şeyde, yöneten-yönetilen ilişkisi ortaya çıkar. Bu bütün doğaları gereğince, özellikle canlı yaratıklarda görülür;^(**) canlı yaratık ilk önce zihin ile bedenden oluşur, bunlardan birincisi yöneten, ikincisi yönetilendir. Doğal büyümeye bağlı herhangi bir olguda bizim hep doğanın kendi biçimlerine bakmamız ve gözlemlerimizi yozlaşmış (bozuk) biçimlere dayandırmamız gerekir. Onun için, bu bağlamda da zihince ve bedence iyi durumdadır, zihninin bedenini yönettiği apaçık görülen bir insanı düşünmeliyiz. Karşıt duruma, yani bedenin zihni yönetmesine ise, bu kendi içinde kötü ve doğaya aykırı bir şey olduğu için, kötü insanlarda ya da kö-

(*) Yönetme'nin (egemenliğin) *niteliği*, daha çok uyrukların niteliğine dayanmaktadır; insanı yönetme, hayvanları yönetmeden daha yüksektir; çünkü daha iyi olanların yaptığı iş ya da daha iyi olanlardan çıkan iş, daha üstün bir iştir; yöneten-yönetilen ilişkisini de, bu ilişkiye giren insanlar yaratır.

(**) Böylesi cansız yerlerde de varolabilir; örneğin, müzikteki başuyum. Fakat bu nokta konu dışında kalıyor.

tü koşullar içinde bulunan insanlarda rastlanır. Bununla birlikte, dediğim gibi, yönetme ya da buyurma gücünün kullanılmasını, bir efendinin mutlak olan ve mutlak-olmayan ya da anayasal yönetiminin her ikisini birden, ilkin canlı yaratıklarda görürüz. Zihnin beden üstündeki yönetimi (efendinin kölesini yönetişi gibi) mutlaktır; zekâ ise tutkuları (devlet adamının yurttaşlarını ya da kralın uyruklarını yönetmesi gibi) anayasal olarak ve kralca yönetir. Bütün bunlarda, beden için zihin tarafından, doğalarımızın duygusal bölümü için de akla sahip olan bölümü, yani zekâ tarafından yönetilmenin hem doğal hem de uygun olduğu açıktır. Bunun tersinin olması, hatta ikisinin eşitliği ise hepsi için zararlıdır. İnsanla öteki hayvanlar arasında da böyle olur; çünkü evcil hayvanlar, doğadan, vahşi hayvanlara oranla daha iyidir; onlar için de insanlar tarafından yönetilmek daha faydalıdır; çünkü böylesi hiç olmazsa, güvenliklerini sağlar. Yine, erkekle dişi arasında, önceki doğadan üstün, beriki aşağı ve uyruktur. Bu genel olarak tüm insanlık için de geçerlidir. Bundan ötürü, diyebiliriz ki, iki insan topluluğu arasında, zihinle beden ya da insanla hayvan arasındaki kadar geniş bir ayrılık olan her yerde, işleri bedenlerinin kullanımından ibaret kalan ve kendilerinden daha iyi bir şey beklenmeyecek olanlar, bence, doğadan köledir. Sözü edilen benzerlerinde olduğu gibi, onlar için de böylelikle yönetilmek ve uyruk olmak daha iyidir.

Öyleyse, “doğadan köle” bir başkasına bağlı olabilen, dolayısıyla da bağlı olan ve akıl yürütme yetisinden anlayacak kadar pay alan, ama ona sahip olacak kadar pay almayan bir kimsedir. Öteki, hayvanlar, sahiplerine akıllarını işleterek değil, söz dinleyerek hizmet ederler. Kölelerin kullanılması da, evcil hayvanlarınkinden hiç ayrılmaz; biz her ikisinden de bedensel gereksinmelerimizin giderilmesinde yararlanırsınız. Bu durumda, doğa özgür, kişilerle kölelerin bedenlerini ayrı ayrı yapmayı amaçlamıştır: Köleler, zorunlu kol işleri için yeterince güçlü, özgür kişiler ise bu çeşit işlere yarayamayacak biçimde, dimdik, ama bir devlet yurttaşının yaşamı için, savaşıyla barış arasında bölünen bir yaşam için pek uygun olarak yaratılmıştır. Fakat doğanın amacı böyle olabilirse de, tersi sık sık görülmektedir. Özgür kişilere yakışır bir bedeni olan, ama zihni olmayan yahut zihni uygun olmakla birlikte bedeni uymayan insanlar vardır. Şurası kesindir ki,

Günümüz siyaset biliminin temellerini oluşturan klasik yapıt!

- Ülkelerin ve yönetimlerin oluşumunu belirleyen kavramlar nelerdir?
- Kişiyle devlet arasında nasıl bir ilişki vardır?
- İdeal devlet nasıl şekillenir ve yurttaş için en ideal yaşam nasıl oluşturulur?
- İdeal devlette nasıl bir eğitim düzeni kurulmalıdır?

Bunlar, Aristoteles'in en etkileyici yapıtlarından biri olan *Politika*'da yanıtlarını aradığı sorulardan yalnızca birkaçıdır. Platon'un *Devlet* adlı yapıtından da etkilenen ve aynı zamanda onu eleştiren Aristoteles'in bu kitabı, ünlü düşünürün yaşamı boyunca biriktirdiği deneyimlerin, düşünce ve gözlemlerinin bir özeti gibidir.

Aristoteles, İ.Ö. 384'te doğdu. Atina'da Platon'un öğrencisi oldu. Büyük İskender'e öğretmenlik yaptı. İ.Ö. 322 yılında öldü. 62 yıllık yaşamına sığdırdığı yapıtları doğa biliminden, ahlak ve sanat felsefesine uzanan bir çeşitlilik gösterir. *Politika* en ünlü yapıtıdır. Bu yapıtı İngilizceye "Yunan Siyasal Düşünce Tarihi" adlı kitabın yazarı olan Yunanca profesörü Thomas Allan çevirdi. Bu çeviriyi ise Mete Tunçay özenle Türkçeye kazandırdı.

www.remzi.com.tr

ISBN 978-975-14-1596-7

9 789751 415967